

Programma van Eisen

Locatie	Leiden, Lakenhal en Fokkeplein		
Projectnaam	Leiden, Lakenhal en Fokkeplein		
Plaats binnen archeologisch proces			
0 IVO – Proefsleuven (IVO-P)			
0 IVO – Overig (IVO-O)			
0 Opgraven			
x Archeologische begeleiding (AB) protocol opgraven			
0 Archeologische begeleiding met beperkte verstoring (AB-bv)			
Opsteller		datum	paraaf
Auteur	IDDS Archeologie Mevr. drs. S. Moerman Postbus 126 2200 AC Noordwijk Tel: 071-4028586 E-mail: smoerman@ids.nl	11-08-15	
Senior KNA-archeoloog	IDDS Archeologie Dhr. drs. P. van den Bos Postbus 126 2200 AC Noordwijk Tel: 071-4028586 E-mail: pvdbos@ids.nl	11-08-15	
Opdrachtgever		datum	paraaf
	Gemeente Leiden Afdeling Projectbureau, Team Stadsingenieurs dhr. S. Vermeer Postbus 9100 2300 PC Leiden 071 – 516 5230		
Goedkeuring bevoegde overheid			
		datum	paraaf
x Gemeente	Erfgoed Leiden en Omstreken mevr. drs. C. Brandenburgh Postbus 16113 2301 GC Leiden Tel: 071-5167959 E-mail: c.brandenburgh@erfgoedleiden.nl		
0 Provincie			
0 Rijk			
0 Overig			

INHOUDSOPGAVE

1.	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED	4
2.	AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK	4
3.	EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK	5
4.	ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	5
4.1.	Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context	5
4.2.	Aard en ouderdom van de vindplaats(en)	7
4.3.	Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en).....	7
4.4.	Structuren en sporen	7
4.5.	Anorganische artefacten.....	7
4.6.	Organische artefacten	7
4.7.	Archeozoölogische en botanische resten.....	7
4.8.	Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen.....	7
4.9.	Gaafheid en conservering	8
5.	DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING	8
5.1.	Doelstelling	8
5.2.	Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders.....	8
5.3.	Vraagstelling	8
5.4.	Onderzoeksvragen.....	8
6.	METHODEN EN TECHNIEKEN.....	10
6.1.	Strategie	10
6.2.	Methoden en technieken	10
6.3.	Structuren en grondsporen	11
6.4.	Aardwetenschappelijk onderzoek.....	12
6.5.	Anorganische artefacten.....	12
6.6.	Organische artefacten	12
6.7.	Archeozoölogische en -botanische resten	12
6.8.	Overige resten	13
6.9.	Dateringstechnieken	13
6.10.	Beperkingen	13
7.	UITWERKING EN CONSERVERING	13
7.1.	Structuren, grondsporen, vondstspredingen.....	13
7.2.	Analyse aardwetenschappelijke gegevens.....	13
7.3.	Anorganische artefacten.....	13
7.4.	Organische artefacten	14
7.5.	Archeozoölogische en -botanische resten	14
7.6.	Beeldrapportage.....	15
8.	(DE)SELECTIE EN CONSERVERING	15
8.1.	Selectie materiaal voor uitwerking.....	15
8.2.	Selectie materiaal voor deponering en verwijdering	15

8.3.	Selectie materiaal voor conservering	15
9.	DEPONERING	16
9.1.	Eisen betreffende depot	16
9.2.	Te leveren product	16
10.	RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN	17
10.1.	Personele randvoorwaarden.....	17
10.2.	Overlegmomenten	17
10.3.	Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie.....	18
10.4.	Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen	18
11.	WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE	19
11.1.	Wijzigingen tijdens het veldwerk	19
11.2.	Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk	19
11.3.	Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering	19
12.	LITERATUUR EN BIJLAGEN	19
12.1.	Literatuur.....	19
12.2.	Bijlagen	19

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED

Projectnaam	Leiden, Lakenhal en Fokkeplein
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Leiden
Plaats	Leiden
Toponiem	Lakenhal en Fokkeplein
Kadastrale aanduiding	Leiden B 2868 en 2886
Kaartbladnummer	30F
x,y-coördinaten	93.400/464.300 (centrum) NW: 93.421/464.316 ZO: 93.456/464.292 NO: 93.447/464.317 ZW: 93.429/464.272
CMA/AMK-status	-
Archis-monumentnummer	-
Archis-waarnemingsnummer	-
Oppervlakte plangebied	Ca. 1215 m ²
Huidig grondgebruik	Plein, tuin, steeg

2. AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK

Het plan voor de uitbreiding van de Lakenhal omvat het slopen van een aantal bestaande gebouwen, het saneren van de bodem en het aanbouwen van een nieuwe vleugel aan de noordwestzijde van het complex.

Het plangebied bevindt zich op een locatie die op de Archeologische Waardenkaart van Leiden aangeduid is als een gebied waarvoor waarde archeologie 4 geldt (gebieden met een hoge archeologische verwachting).¹ Deze verwachting is gebaseerd op het feit dat dit deel van de stad in 1611 eeuw is ontstaan. In gebieden met een waarde archeologie 4 geldt voor ruimtelijke plannen dat een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd voor het uitvoeren van een werk bij bodemversturende werkzaamheden die groter zijn dan 50m² en een diepgang hebben van meer dan 50 cm.

In 2001 is door BAAC bv een cultuurhistorische inventarisatie gemaakt van het plangebied.² Dit onderzoek vat de ontwikkeling van het gebied samen en geeft een overzicht van de cultuurhistorische kenmerken van het bouwblok. Inmiddels is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. In het plangebied zijn zeer waarschijnlijk archeologische resten aanwezig van de bebouwing die hier in de 17e eeuw is verrezen. Bij de herinrichting van het plangebied gaan deze archeologische resten onvermijdelijk verloren.

Grondversturende werkzaamheden in de bovenste 50 cm van de bodem zijn vrij van archeologisch onderzoek. Wanneer dieper wordt gegraven dan 50 cm dient een archeologisch onderzoek plaats te vinden. Het archeologisch pakket reikt tot een diepte

¹ Hessing, W.A.M., C. Sueur, 2004: *Archeologische waarden en verwachtingen op het grondgebied van Leiden, inventarisatie, kaarten en vertaling naar het ruimtelijk beleid*, Amersfoort (Vestigia-rapport V120).

² Dam, M.C. van & A.G. Oldenmenger, 2006: *Leiden Lakenhal-Lammermarkt. Bouwhistorische verkenningen*, 's-Hertogenbosch (BAAC rapport 05.258).

van 160 cm onder maaiveld en dit is daardoor de maximale diepte waarop archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Indien sprake is van gravende werkzaamheden dieper dan 50 cm dient een archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden. Het archeologisch onderzoek kan worden opgedeeld in een aantal fasen (zie ook bijlage 2):

1. Archeologische begeleiding (conform KNA 3.3 protocol Opgraven) van de sloop en sanering. In deze fase wordt de grond onder toezicht van een archeologisch team afgegraven en worden archeologische resten gedocumenteerd waar deze aan het licht komen.
2. Indien t.b.v. de bouwwerkzaamheden dieper gegraven moet worden dan de saneringsdiepte dan worden deze werkzaamheden ook onder archeologische begeleiding uitgevoerd. Dit is alleen het geval bij het maken van randbalken voor de nieuwe fundering, en dan slechts plaatselijk. Als blijkt dat een groot aantal sleuven gegraven wordt, dan is het wellicht noodzakelijk om deze sleuven uit te breiden tot een vlak, zodat de archeologische zichtbaarheid gegarandeerd wordt. Of dit noodzakelijk is, zal voorafgaand aan deze werkzaamheden in overleg met het bevoegd gezag worden besloten.

3. EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK

Soort onderzoek	Plananalyse
Uitvoerder	Erfgoed Leiden en Omstreken
Uitvoeringsperiode	12 mei 2014
Rapportage	Erfgoed Leiden en Omstreken, 2014: <i>Advies archeologie Lakenhal en Fokkeplein</i> , Leiden.
Documentatie	N.v.t.

Soort onderzoek	IVO verkennende fase
Uitvoerder	ADC Archeoprojecten
Uitvoeringsperiode	Juni/juli 2013
Rapportage	Huizer, J., 2013: <i>Fokkeplein en Lakenhal, Leiden. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek</i> , Amersfoort (ADC rapport 3436).
Documentatie	ADC, Amersfoort

4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

4.1. Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context

Cultuurlandschap

Het plangebied bevindt zich binnen de invloedssfeer van de Oude Rijn en is gelegen in het westelijk veengebied dat is ontstaan gedurende het Holoceen. De Oude Rijn is ongeveer 6.400 BP actief geworden en mondde toen uit in een estuarium (een riviermonding waar zoet en zout water bij elkaar komen). Bij het sluiten van de kust nam de rivierinvloed in het estuarium toe en kon de Oude Rijn zich door het estuarium heen zeewaarts uitbreiden. Door de zeewaartse uitbreiding van de Oude Rijn kon zich voor de kust een delta ontwikkelen, vermoedelijk vanaf ongeveer 5.000 BP.

Doordat de monding van de Oude Rijn een zwakke plek vormde in de kustbarrière vonden hier verschillende inbraken vanuit de zee plaats, waarbij de oevers van de Oude Rijn doorbraken en het achterland overstroomde. Bij deze inbraken van de zee via de monding van de Oude Rijn werden primariene kreekvormen gevormd, die zich als een sterk vertakt systeem door de overstromingsvlakte baanden. Deze kreekssystemen konden lange tijd actief blijven door de voortdurende aanvoer van water tijdens hoogwater.

Sinds de vorming van de Waal aan het einde van de Romeinse tijd, circa 1675 BP, nam het belang van de Oude Rijn voor de waterafvoer geleidelijk af. Sinds die tijd begon de Oude Rijn steeds minder water af te voeren naar zee en begon de delta te verdwijnen. In ongeveer 1122 na Chr. werd de Oude Rijn geheel inactief door de afdamming van de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede. Uiteindelijk werd door stormen in de 12de eeuw ook de monding van de Oude Rijn afgesloten en begon de Oude Rijn te verzanden.

Tijdens het booronderzoek is in de boringen, voor zover dat binnen de einddiepte van 4 m lag, onderin een veenlaag aangetroffen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket). Deze is overwegend mineraalarm, maar bovenin meer kleiig. Er is hier sprake van een geleidelijke overgang naar het bovenliggende humeuze kleipakket (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren). Deze klei wordt bedekt door een gelaagd pakket bestaande uit een afwisseling van uiterst siltige klei en zandlagen. Dit pakket is geïnterpreteerd als oeverafzettingen van de Oude Rijn. In tegenstelling tot het bovenliggende pakket bevat dit niveau weinig puinresten of baksteenfragmenten. Daarentegen is er wel sprake van archeologische indicatoren als houtskool, groene vlekken (fosfaat) en mosselschelp. Vermoedelijk dateert dit niveau uit de periode van vóór de stadsuitbreiding van 1611, toen het terrein in gebruik was als gras- en raamland. Daarboven bevindt zich een tweede, sterk antropogeen beïnvloed pakket, dat zich kenmerkt door een sterk puinhoudend karakter. Ook in dit pakket zijn de hierboven genoemde indicatoren houtskool, onverbrand bot en mosselschelp aangetroffen. Gezien de sterke puinhoudendheid wordt aangenomen dat dit pakket dateert uit de periode na de stadsuitbreiding van 1611. Mogelijk betreft het resten van de huizen die op de kaart van Hagen uit 1670 zijn afgebeeld aan de oostzijde van de Fokkeplaats.

Tenslotte bevindt zich bovenin sommige boringen een pakket bestaande uit overwegend (van elders aangevoerd) zand met puinresten. Dit pakket is geïnterpreteerd als recentelijk opgebracht of omgewerkt.

Archeologie

Direct ten oosten van het plangebied is op de Nobellocatie een archeologische opgraving uitgevoerd die een goede indicatie geeft van wat er in het plangebied kan worden aangetroffen aan archeologische resten. Er werden resten aangetroffen van bebouwing vanaf de stadsuitbreiding van 1611. Oudere resten werden, afgezien van enkele fragmenten 14^e-15^e-eeuws aardewerk in de top van de natuurlijke afzettingen, niet aangetroffen. De bebouwingsresten bestonden uit resten van woonhuizen en een brouwerij. Er is meerdere malen sprake geweest van sloop en herbouw van de panden op de Nobellocatie

In de directe omgeving van de Nobellocatie en van het plangebied zijn diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd waarbij bewoningssporen en vondsten uit meerdere perioden zijn aangetroffen. Met de stadsuitbreiding van 1611 ontstond in en om het gebied bebouwing. De stadsuitbreiding was nodig om behuizing te realiseren voor mensen die vanuit huis in de lakenindustrie werkten. In de nieuwe 17^e-eeuwse bebouwing zal daarom enige uniformiteit geweest zijn. Een booronderzoek aan Langegracht 1-1a geeft aan dat daar ook de 17^e-eeuwse funderingsresten werden gevonden. In het pand Oude Singel 46, direct ten zuiden van de Nobellocatie en gelegen in hetzelfde bouwblok, een betegelde kelderruimte aangetroffen. De tegels waren gedecoreerd met spelende menselijke figuren met in de hoeken het zgn. spin-motief en ossenkopmotief. Tegels met een zelfde motief werden ook op de Nobellocatie gevonden.

Historisch grondgebruik

Het gebied waarbinnen het plangebied ligt, is bij de stadsuitbreiding van 1611 bebouwd. Voor die tijd was het terrein in gebruik als gras- en raamland. De percelleringsgreppels uit die periode kunnen in de diepere ondergrond nog aanwezig zijn.

In 1611 verrezen de eerste huizen in het plangebied. Op de historische kaart uit 1670 is duidelijk te zien dat aan weerszijden van de Fokkeplaats huizen stond. Deze huizen zijn op de kaart van Van Campen uit 1850 deels niet meer aanwezig en zullen in de periode daarvoor gesloopt zijn. Funderingen van deze huizen, alsmede afvalkuilen en sporen van industriële activiteiten kunnen in de bodem verwacht worden. Uit onderzoek in de directe omgeving is gebleken dat archeologische resten uit deze periode soms dicht onder het maaiveld aanwezig zijn. Daar waar sprake is geweest van ingrijpende industriële activiteiten is de bovengrond vaak dieper geroerd. Hiervan lijkt in het plangebied echter geen sprake geweest te zijn. Van historische kaarten en luchtfoto's is af te lezen dat het plangebied in ieder geval de laatste 150 jaar een open binnenplein is geweest.

4.2. Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

In het plangebied zijn zeer waarschijnlijk archeologische resten aanwezig van de bebouwing die hier in de 17^e eeuw is verrezen. Ook het voorkomen van oudere resten is mogelijk. Het zal dan gaan om resten van landgebruik (gras- en raamland) uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd A. Op de oeverafzettingen van de Oude Rijn kunnen theoretisch archeologische resten vanaf de IJzertijd worden aangetroffen. Op de naastgelegen Nobellocatie zijn echter geen resten aangetroffen die van voor de 14^e/15^e eeuw dateren, waardoor de kans hierop in het plangebied ook klein is.

4.3. Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)

Het plangebied ligt in de 17^e-eeuwse (1611) stadsuitleg Nieuw Maren die wordt begrensd door de Volmolengracht in het oosten, de Oude Singel in het zuiden, de Nieuwe Beestenmarkt in het westen en de singel in het noorden.

4.4. Structuren en sporen

Archeologische resten van het landgebruik voorafgaand aan de stadsuitleg zullen voornamelijk bestaan uit grondsporen zoals greppels.

Vanaf de 17^e eeuw werd het plangebied bebouwd met huizen. Er kunnen resten van steenbouw worden aangetroffen, waaronder resten van muren, vloeren, funderingen, kelders, waterputten dan wel -kelders, erfafscheidingen, goten/rioleringen, ambachtelijke activiteiten en afvallagen.

4.5. Anorganische artefacten

Aardewerk, metaal, bouw materiaal, glas, natuursteen.

4.6. Organische artefacten

Organische artefacten zoals leer, (bewerkt) hout, bewerkt bot, textiel, etc. worden alleen verwacht onder de grondwaterspiegel.

4.7. Archeozoölogische en botanische resten

In afvalkuilen en goten kunnen resten van voedselbereiding en -consumptie worden aangetroffen zoals botmateriaal van vissen en zoogdieren, resten van zaden, bessen en planten, houtresten, etc.

4.8. Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen

Op de locatie zijn twee archeologische niveaus aanwezig. Het onderste niveau (1), gelegen op een diepte van 135 tot 180 cm-mv kenmerkt zich door de aanwezigheid van houtskoolfragmenten, groene (fosfaat)vlekken, onverbrand bot en dergelijke. Dit pakket wordt toegeschreven aan gebruik van de locatie in de periode vóór de stadsuitbreiding van 1611. Het niveau dat daarboven is aangetroffen (2), op een diepte van 80 tot 120 cm-mv, is vergelijkbaar in samenstelling, maar tevens is hier sprake van de

aanwezigheid van puinfragmenten (baksteenfragmenten). Op basis daarvan kan om dit niveau in verband worden gebracht met de periode van na de stadsuitbreiding van 1611.

4.9. Gaafheid en conservering

Voor zover dat op basis van een booronderzoek kan worden vastgesteld, is het archeologische pakket in bijna alle boringen goed intact gebleven. Plaatselijk zijn tijdens het booronderzoek verstoringen vastgesteld, maar deze reiken niet tot in het onderste archeologische pakket. Op basis van het onderzoek op de naastgelegen Nobellocatie wordt verwacht dat de gaafheid en conservering van de archeologische resten vrij goed zal zijn.

5. DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING

5.1. Doelstelling

De doelstelling van de archeologische begeleiding protocol opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

5.2. Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders

De volgende hoofdstukken van de NOaA kunnen van toepassing zijn op het plangebied:

16. De Middeleeuwen en vroegmoderne tijd in West-Nederland

24. De stad in de Middeleeuwen en vroegmoderne tijd

De exacte paragrafen die relevant zijn, zijn afhankelijk van het soort resten dat wordt aangetroffen.

De relatie met de provinciale onderzoeksagenda heeft gezien de ligging op rivierafzettingen met name betrekking op Thema 1, Strijd tegen en met het water.

De volgende thema's uit de gemeentelijke onderzoeksagenda zijn van toepassing op het plangebied:

Stadsuitbreiding 17^e eeuw: archeologisch onderzoek kan een bijdrage leveren aan de kennis over de uitbreiding van de stad in de 17^e eeuw.

Romeinse Rijn Noord: over de bewoning in het gebied ten noorden van de Rijn is maar weinig bekend.

Stroomgordel Rijn: de in de late steentijd bewoonbare stroomgordels van de Rijn zijn door hun ligging in stedelijk gebied nog niet in kaart gebracht.

Binnen de singels: archeologisch en bouwhistorisch onderzoek kunnen een bijdrage leveren aan de kennis over de binnenstad van Leiden.

Gemeente Leiden: voor de hele gemeente is de reconstructie van het vroegere landschap en het vinden van de bewoonbare plekken daarin van belang. Over de vroegst bewoonbare/bewoonde plaatsen en vindplaatsen is nog maar weinig bekend.

5.3. Vraagstelling

Het onderzoek betreft een archeologische begeleiding. De vraagstelling is gericht op het inzicht verschaffen in de archeologische relictten in het plangebied. Het onderzoek moet ook leiden tot behoud *ex situ* van de archeologische resten en een antwoord geven op onderstaande onderzoeksvragen (zie par. 5.4).

5.4. Onderzoeksvragen

Algemeen

1. Hoe is de horizontale en verticale gelaagdheid van het bodemarchief ter plaatse?
2. Hoe is de conservering van de vondsten en grondsporen?
3. Wat is de aard, omvang en het verloop van de aanwezige archeologische sporen en spoorclusters?

4. Uit welke periode dateren de sporen?
5. Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welk vondsttype of vondstcategorie behoren zij?
6. Kan op basis van de onderzoeksresultaten een verband gelegd worden met in de directe nabijheid van de vindplaats uitgevoerd onderzoek?
7. Wat kan gezegd worden over de materiële cultuur in de verschillende gebruikperiodes?
8. Wat kan gezegd worden over de water- en afvalvoorziening gedurende de verschillende bewoningsfasen?
9. Wat is de samenstelling van de gesloten vondstcomplexen en geeft dit een indicatie van de sociale en economische situatie van de bewoners?
10. Welke voedingsbronnen werden geconsumeerd? Is hierin differentiatie in tijd en ruimte aan te geven?
11. Kunnen we in het afval gegevens vinden over de (cultuur)gewassen uit een bepaalde periode?
12. Welke diersoorten en skeletelementen zijn aangetroffen en wat zeggen deze over de variatie in diersoorten, de skeletelementen, de slachtleeftijd van de dieren, de slachtsporen, sporen van leer- en/of botbewerking, schofthoogte, populatieverhoudingen, indicatie voor gebruik van dieren en de vraag of de dieren van elders zijn aangevoerd of ter plekke geleefd hebben en zijn geslacht.
13. Wat was de voedingseconomie van de bewoners? Hierbij dient aandacht besteed te worden aan de aanwezigheid van zaden, vruchten (beiden verkoold/onverkoold), de variatie in soorten, lokaal verbouwd of aangevoerd.
14. Zijn er sociale verschillen en voedselvoorkeuren binnen een bepaalde context of periode te herkennen?
15. Welk door de bewoners genuttigd voedsel werd lokaal verbouwd en welk is uit verderaf gelegen gebieden aangevoerd en op welke wijze?
16. Is de ontwikkeling van de vegetatie en voeding in de loop der tijd te achterhalen en wat vertelt ons dit?
17. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen met de resultaten van het archeozoologisch onderzoek?

Inrichting tot 1611

18. Hoe was het terrein ingericht en in gebruik voor de stadsuitbreiding van 1611?
19. Hoe zag het prestedelijk landschap in het plangebied er uit en wat waren de bewoningsmogelijkheden?

Stadsuitbreiding 1611

20. Wat was de invulling en fasering van het bouwrijp maken van de locatie, de bouw, sloop en herinrichting in het gebied? Hoe is het terrein bouwrijp gemaakt?
21. Klopt het aantal bebouwde percelen met de indertijd uitgegeven percelen? Welke bebouwing staat er op de percelen in de uitbreidingswijken? Hoe verliep de bouwpraktijk na de uitgifte van de percelen in de stadsuitbreidingen?
22. Wat kan gezegd worden over de sociale en economische status van de bewoners van de locatie? Is er een relatie tussen de sociaal-economische situatie van de bewoner/eigenaar en het huistype?
23. Wat was de exacte invulling van de bouwblokken in de 17^e eeuw en daarop volgende perioden?
24. Waar stonden bv woonhuizen en waar was of werd later industrie gerealiseerd?
25. Op welke wijze waren de huizen gefundeerd?
26. Welke bouwmaterialen en bouwtechnieken werden toegepast in welke periode?
27. Waar liggen bepaalde huistypes en hoe verhoudt de locatie van bepaalde huistypes zich met de inrichting en het gebruik van het gebied?
28. In welke periode komen bepaalde huistypes voor?
29. Zijn de indelingen van bepaalde huistypes aan bepaalde gebruiken te koppelen?
30. Indien sprake is van industriële complexen: Hoe ontwikkelde deze binnen het gebied? Wat was de aard en functie van de verschillende werkplaatsen? Is er sprake van

overeenkomsten en/of verschillen met vergelijkbare complexen en gebieden in de stad?

31. Zijn er aanwijzingen voor het gebruik van de binnenterreinen, bijvoorbeeld als tuinen en wat groeide daar?
32. Wat is de herkomstig van het aanwezige constructiehout?
33. Welke inzichten levert een vergelijking van historisch kaartmateriaal met de archeologische gegevens op?

6. METHODEN EN TECHNIEKEN

6.1.Strategie

Voorafgaand aan de start van de saneringswerkzaamheden wordt een overleg gehouden waarbij minimaal de archeologisch uitvoerder, de opdrachtgever en de milieukundig begeleider aanwezig zijn. In dit overleg wordt de gang van zaken vastgesteld. Er wordt minimaal afgesproken door wie en wanneer de archeologisch uitvoerder op de hoogte wordt gesteld indien de graafwerkzaamheden ten behoeve van de sanering dieper reiken dan 0,5 m -mv. Deze afspraken worden vastgelegd in het Plan van Aanpak.

Tijdens de graafwerkzaamheden die dieper reiken dan 0,5 m -mv (bijlage 2, en plaatselijk voor het maken van randbalken t.b.v. de nieuwe fundering) houdt een team van archeologen toezicht. Bij het aantreffen van archeologische resten worden deze door het team archeologen geregistreerd en geborgen. Het team krijgt voldoende tijd om de sporen te registreren en bewerken. Er wordt niet dieper gegraven dan de diepte die noodzakelijk is in het kader van de saneringswerkzaamheden dan wel voor de aanleg van de nieuwbouw.

Als blijkt dat voor het maken van de randbalken t.b.v. de nieuwe fundering een groot aantal sleuven gegraven wordt, dan is het wellicht noodzakelijk om deze sleuven uit te breiden tot een vlak, zodat de archeologische zichtbaarheid gegarandeerd wordt. Of dit noodzakelijk is, zal voorafgaand aan deze werkzaamheden in overleg met het bevoegd gezag worden besloten.

Bij het aantreffen van bijzondere archeologische resten die niet behoren tot de scope van dit project, zoals hierboven beschreven, worden de opdrachtgever en de bevoegde overheid onmiddellijk gewaarschuwd. In gezamenlijk overleg tussen partijen zal door de bevoegde overheid vervolgens worden bepaald hoe met deze resten dient te worden omgegaan.

6.2. Methoden en technieken

Algemeen

- Het onderzoek dient conform de heersende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie te worden uitgevoerd.
- De hoofdmeetpunten worden uitgezet en periodiek door de archeoloog of veldtechnicus gecontroleerd.
- Het landschappelijke deel van het onderzoek wordt uitgevoerd door een erkend fysisch geograaf met ruime ervaring in de regio of door een veldarcheoloog met ruime, relevante fysisch-geografische ervaring.

Graafwerkzaamheden

- Het graafwerk wordt uitgevoerd met een graafmachine met een gesloten bak met een gladde rand.
- Bij de graafwerkzaamheden wordt zo veel mogelijk laagsgewijs verdiept.

- Tijdens het verdiepen worden vondsten verzameld en wordt voor zover mogelijk systematisch gebruik gemaakt van een metaaldetector voor het opsporen van metalen voorwerpen.
- Op het sporenniveau, dan wel op het maximale ontgravingsniveau, wordt een vlak aangelegd. Dit vlak wordt zo nodig met de hand bijgeschaafd.
- Het opgravingsvlak wordt systematisch en vlakdekkend afgezocht met een metaaldetector voor het opsporen van metalen voorwerpen.

Registratie

- Er dienen foto's gemaakt te worden van de beginsituatie, van de algemene situatie tijdens het veldwerk, de vlakken, de profielen, van grondsporen in het vlak, van de coupes, van belangwekkende/kwetsbare vondsten en van de oplevering.
- Het opgravingsvlak wordt waar nodig geschaafd, ingekrast en getekend op schaal 1:20 of groter. Het is mogelijk in het veld digitaal te tekenen (met een total station).
- Alle vlakken worden ingemeten en gewaterpast. Voorts dient ook van het maaiveld langs één van de lange zijden van de sleuf gewaterpast te worden.
- Profielen en coupes worden schaal 1:20 of groter getekend.
- Detailtekeningen worden zo groot getekend als in de situatie nodig geacht wordt door de projectleider.
- Tevens worden op vlaktekeningen de NAP-hoogten van het vlak en het maaiveld aangegeven en de locatie waar de profielen getekend zijn en waar foto's zijn gemaakt.
- Op tekeningen van profielen en coupes worden de bijbehorende fotonummers duidelijk aangegeven.
- Op de profieltekeningen worden de NAP-hoogten aangegeven. Tevens zal de hoogteligging van het opgravingsvlak aangegeven worden op de profieltekening.
- Structuren worden apart gefotografeerd en zo nodig getekend op detailtekeningen, niet kleiner dan 1:20.

6.3. Structuren en grondsporen

- Alle sporen worden gecoupeerd en afgewerkt tot op de maximale ontgravingsdiepte.
- Indien een volgend vlak wordt aangelegd, worden eerst alle sporen op het voorgaande vlak gecoupeerd en afgewerkt (met uitzondering van aantoonbaar recente sporen).
- Muurwerk wordt opgeschoond, gefotografeerd, beschreven en getekend 1:20. Bouwelementen worden gedocumenteerd conform de 'Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek' (uitgave VROM/RGD, te raadplegen via http://www.rgd.nl/fileadmin/redactie/Actueel/Publicaties/Richtlijnen_bouwhistorisch_onderzoek/Richtlijnen_Bouwhistorisch_Onderzoek.pdf). In ieder geval dient van de bovenzijde, de onderzijde en van iedere versnijding de hoogtemaat genomen te worden. De hoogtematen worden, indien mogelijk, ieder geval aan het begin en einde van betreffende muur genomen, alsmede op de hoeken en aanhechtingen. Bouwkundige details zoals fasering of reparaties dienen zo nauwgezet mogelijk te worden vastgelegd op tekeningen en middels een foto. Van alle aanwezige afzonderlijke baksteenmaten worden een baksteen verzameld. Het baksteenmateriaal wordt beschreven en de baksteen formaten worden opgemeten. Ook een 5- of wanneer mogelijk een 10 lagenmaat dient te worden genoteerd. Ook moet het metselverband beschreven en de relatie met het aangrenzende muurwerk worden beschreven. Indien stenen vloeren aanwezig zijn, dient in principe het vloerpatroon of een representatief deel hiervan getekend te worden. Hierbij dient gelet te worden op slijtagesporen en aanwijzingen voor de (functionele) indeling en herstellingen. Muren en vloeren worden niet verwijderd totdat deze geheel zijn gedocumenteerd.
- Bij het aantreffen van begravingen dient een fysisch antropoloog te worden geraadpleegd.
- Bij het voorkomen van niet-recente houten constructies zal de hele constructie op (detail-) tekening en foto vastgelegd worden. Houtverbindingen dienen vastgelegd te worden. Indien mogelijk wordt van ieder constructie deel ter plaatse de houtsoort

bepaald door een specialist. Indien dat niet mogelijk is, wordt ieder constructiedeel bemonsterd of in zijn geheel geborgen. Tevens kunnen monsters genomen worden ter verkrijging van een datering. Opdrachtgever en Bevoegde Overheid worden onmiddellijk gewaarschuwd. In gezamenlijk overleg tussen partijen zal vervolgens worden bepaald hoe met deze resten dient te worden omgegaan.

- In het geval beerputten en andere potentieel vondstrijke, gesloten contexten, zoals beer- en afvalkuilen, worden aangetroffen, worden deze handmatig leeggehaald tot op de maximale ontgravingsdiepte. Eventueel te onderscheiden vullingslagen en de daarin aanwezige vondsten worden apart van elkaar verzameld. Van daarvoor in aanmerking komende vullingslagen worden – indien mogelijk in verband met de verontreinigingen – 10 liter monsters genomen voor botanisch onderzoek. Teneinde het reële risico van schatgraverij te voorkomen, worden deze sporen vervolgens bij voorkeur direct en minimaal dezelfde dag weer afgedekt, bijvoorbeeld met een (ruime) hoeveelheid schoon zand.

6.4. Aardwetenschappelijk onderzoek

Het aardwetenschappelijk onderzoek wordt uitgevoerd door een erkend fysisch geograaf met ruime ervaring in de regio. Op vijf locaties, naar inzicht van de fysisch geograaf verdeeld over het plangebied, wordt een profielkolom opgenomen. De profielkolom wordt aangevuld met een grondboring die reikt tot 4,0 m –mv.

6.5. Anorganische artefacten

- Stortvondsten worden per sleuf verzameld en geregistreerd.
- Bij de aanleg van de vlakken wordt vondstmateriaal zoveel mogelijk per stratigrafische eenheid (laag of spoor) verzameld.
- Vondsten uit een woon- of afvallaag worden apart verzameld.
- Waar geen stratigrafische eenheden zichtbaar zijn, worden vondsten verzameld in vakken van maximaal 5 m lang en de breedte van de werkput.
- Indien sprake is van vondstconcentraties (concentraties van scherven o.i.d.), worden deze als punten of polygonen ingemeten.
- Metaalvondsten en vuursteenvondsten worden nauwkeurig op x-, y- en z-coördinaat ingemeten (behalve spijkers en recent materiaal).
- Bouwmaterialen zoals daktegels dienen als vondst verzameld te worden. Deze vondsten bieden informatie over de verspreiding en datering van dit type bouw materiaal.
- Fragiele en/of belangwekkende vondsten dienen op de plaats van aantreffen gefotografeerd te worden.
- Vondsten en monsters worden geborgen en behandeld volgens de richtlijnen van de veldhandleiding archeologie. Zo nodig wordt een specialist ingeschakeld ter voorkoming van informatieverlies of beschadiging.
- In verband met de verontreinigingen worden vondsten zo veel mogelijk ter plaatse gewassen.

6.6. Organische artefacten

Zie paragraaf 6.5 – Anorganische artefacten

6.7. Archeozoölogische en -botanische resten

Gezien de milieukundige beperkingen wordt verwacht dat het nemen van monsters niet mogelijk zal zijn. Mochten er toch monsters worden genomen dan gelden de volgende eisen:

- Botanische en zoölogische monsters worden genomen uit aanwezige kansrijke sporen of lagen met een gesloten context die goed dateerbaar zijn. De monsters moeten bovendien (mogelijk) een bijdrage kunnen leveren aan de volgende onderwerpen: landschapsgenese en vegetatieontwikkeling in de Vroege en Late Middeleeuwen.
- In afvalkuilen, beer- en waterputten kunnen voedselresten worden aangetroffen. Ook hiervoor geldt dat deze alleen bemonsterd worden als sprake is van gesloten, goed dateerbare contexten.

6.8. Overige resten

Zie paragraaf 6.5 – Anorganische resten

6.9. Dateringstechnieken

Gezien de milieukundige beperkingen wordt verwacht dat het nemen van monsters niet mogelijk zal zijn. Mochten er toch monsters worden genomen dan gelden de volgende eisen:

Wanneer vondstmateriaal geen uitsluitsel geeft over de datering van sporen en/of lagen, dienen monsters worden genomen voor het verkrijgen van een datering. Dit zullen voornamelijk 14C- of dendrochronologische dateringen betreffen. In het veld dient te worden bepaald of de betreffende sporen/lagen ook daadwerkelijk geschikt zijn voor bemonstering. Eventuele uitwerking van tijdens het veldwerk genomen monsters en de met zich meebrengende kosten, worden in het evaluatieverslag voorgelegd aan de opdrachtgever en de bevoegde overheid.

6.10. Beperkingen

Doordat er sprake is van een archeologische begeleiding zijn uitbreidingen niet mogelijk. Er dient gewerkt te worden conform het geldende saneringsplan en V&G-plan. Vondsten en monsters worden alleen verzameld indien de milieukundige situatie dat toestaat.

Van belang is verder dat op een dieper niveau dan 1,10 m –mv (vrijwel zeker) sprake is van grondwateroverlast. Dit zal met behulp van de inzet van tijdelijke hulpmiddelen, zoals kloppomp e.d., beheersbaar gehouden moeten worden. Benadrukt moet echter worden dat in deze fase geen sprake mag zijn van permanente grondwateronttrekking i.v.m. de op het terrein aanwezige vervuiling en de stabiliteit van belendende percelen. De archeologisch uitvoerder formuleert in samenspraak met de civieltechnisch uitvoerder in het te vervaardigen Plan van Aanpak een voorstel voor de wijze van grondwateronttrekking en de daarbij in te zetten hulpmiddelen.

7. UITWERKING EN CONSERVERING

7.1. Structuren, grondsporen, vondstspredingen

Alle sporen en structuren worden conform de vigerende KNA (Centraal College van Deskundigen 2013) aan een beschrijving en analyse onderworpen. Structuren en sporen worden gedateerd a.d.h.v. vondstmateriaal, baksteenformaten, metselverbanden en dateringstechnieken zoals dendrochronologie en C14.

Van funderingen worden dwarsdoorsnedes afgebeeld in het rapport.

Van alle aangetroffen huisdelen wordt niet alleen de daadwerkelijk gevonden muren weergegeven op een overzichtsplattegrond, maar worden ook reconstructies gemaakt van de bouwplattegronden.

7.2. Analyse aardwetenschappelijke gegevens

De bodemopbouw van de vindplaats en de genese van de verschillende lagen dienen te worden behandeld in de rapportage. Hierbij dient ook de relatie met de aangetroffen archeologische resten te worden behandeld. Daarnaast dienen ook de overige onderwerpen uit de onderzoeksvragen te worden behandeld.

7.3. Anorganische artefacten

Alle artefacten worden conform de vigerende KNA aan een beschrijving en analyse onderworpen. In de selectie voor nadere determinatie en analyse worden de richtlijnen gevolgd die staan beschreven in PS06 van KNA 3.3. In eerste instantie omvat de beschrijving het tellen, wegen en registreren van de vondsten. Opdrachtnemer dient voorafgaand aan conserveren en deponeren een voorstel bij opdrachtgever en de bevoegde overheid in ten aanzien van de vondsten die nader geanalyseerd moeten

worden teneinde de vraagstellingen te kunnen beantwoorden. De bevoegde overheid beslist op basis hiervan welke vondsten hiervoor in aanmerking komen.

- Het beschrijven van de materiaalcategorieën natuursteen, metaal, glas en aardewerk, bestaande uit potscherven, spinklosjes, weefgewichten, huttenleem e.d., op het eerste niveau behelst tellen en dateren in ABR-perioden van fragmenten. Daarnaast wordt een indeling in bakselgroepen en vormtypen gemaakt. Tevens wordt op basis daarvan zo nauwkeurig mogelijk gedateerd. Aardewerk wordt integraal gedetermineerd t.b.v. het dateren van de sporen en het aanwijzen van baksel, oppervlaktebehandeling, vorm/functie, gebruikssporen en andere opvallende kenmerken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het 'Deventersysteem'.
- Natuursteen wordt gedetermineerd op soort, functie en eventuele gebruikssporen.
- Van alle niet direct op het oog te determineren ijzervondsten wordt na afloop van het veldwerk een selectie gemaakt die aan een röntgenopname onderworpen zal worden. Niet te determineren metaalklumpen of klumpen van metaaloxide die in een archeologische context worden gevonden, zoals in een spoor of in een afvallaag, worden geröntgend ter screening van de inhoud.
- Slakmateriaal wordt gedetermineerd op type en metaal.
- Verbrande klei wordt gedetermineerd op gebruik (huis of oven).
- Keramisch bouw materiaal: een scan wordt gemaakt van al het materiaal waarbij de hergebruikte stukken en artefacten worden geselecteerd voor nadere analyse.

Na determinatie worden de resultaten aan de sporen en structuren gekoppeld en geanalyseerd in het licht van de onderzoeksvragen. Alle metaal en glasvondsten dienen, op basis van overleg met de bevoegde overheid en depot/beheerder daarvoor geselecteerd, voor permanente opslag in het gemeentelijk depot voor bodemvondsten te worden geconserveerd conform de eisen van het depot van Erfgoed Leiden en Omstreken.³

7.4. Organische artefacten

Alle artefacten worden conform de vigerende KNA aan een beschrijving en analyse onderworpen. De bevoegde overheid beslist op basis hiervan welke vondsten voor conservering in aanmerking komen. In de selectie voor nadere determinatie en analyse worden de richtlijnen gevolgd die staan beschreven in PS06 van KNA 3.3.

- Houten artefacten worden in ieder geval gedetermineerd op soort, functie en datering. Van de waterputten wordt de constructiewijze gedocumenteerd, alsmede het houtgebruik.
- Artefacten van textiel, leer en been worden integraal gedocumenteerd op functie, grondstof, datering en overige opvallende kenmerken.
- Van alle objecten worden foto's en objecttekeningen gemaakt.

Na determinatie worden de resultaten aan de sporen en structuren gekoppeld en geanalyseerd in het licht van de onderzoeksvragen. Alle organische vondsten dienen, op basis van overleg met de bevoegde overheid en depot/beheerder daarvoor geselecteerd, voor permanente opslag in het gemeentelijk depot voor bodemvondsten te worden geconserveerd conform de eisen van het depot van Erfgoed Leiden en Omstreken.⁴

7.5. Archeozoölogische en -botanische resten

De noodzaak, omvang en exacte invulling van het onderzoek aan paleo-ecologische resten wordt na afronding van het veldwerk in overleg met de bevoegde overheid bepaald. In het te vervaardigen evaluatierapport doet de archeologisch aannemer hiervoor een beredeneerd voorstel. Verzamelde monsters die in overleg met de bevoegde overheid niet voor verwerking geselecteerd zijn kunnen verwijderd worden. In de selectieprocedure worden de richtlijnen gevolgd die staan beschreven in PS06 van KNA 3.3.

³ Grimme, A.H., 2013.

⁴ Grimme, A.H., 2013.

- De zadenmonsters worden gezeefd (hoeveelheden te bepalen door de specialist). Uit de zeefresidus worden de resten van cultuur- en gebruiksgewassen geselecteerd. De werkwijze bestaat uit een scan van veel monsters en is eerder karakteriserend dan diepgaand analytisch.
- Botresten worden geanalyseerd uit goed gedateerde gesloten contexten zoals waterputten en afvalkuilen. Analyse is erop gericht een beeld van consumptie en handel te verkrijgen door de tijd heen. Een scan van al het materiaal op soort, deel van het skelet en bewerkingssporen dient van al dit bot gemaakt te worden. Vervolgens wordt een selectie uit goed gedateerde contexten geanalyseerd op leeftijd en formaat.

7.6. Beeldrapportage

De volgende beeldrapportage wordt in ieder geval vervaardigd:

- Een puttenoverzichtskaart
 - Een allesporenkaart
 - Per fase een overzichtskaart van de bijbehorende sporen
 - Doorsnedes van funderingen
 - Reconstructieplattegronden van huizen
 - Foto's of objecttekeningen worden gemaakt van gebruikssporen op aardewerk en alle bijzondere vondsten, waaronder metaal, glas, munten.
 - Aardewerk wordt in de vorm van een catalogus van het Deventer Systeem gepresenteerd.
 - Vergelijking aangetroffen sporen met historisch kaartmateriaal: in hoeverre komen de aangetroffen sporen en funderingen overeen met hetgeen op historisch kaartmateriaal is afgebeeld?
 - Verder moet gedacht worden aan profielen/profielkolommen, relevante coupetekeningen/foto's/tekeningen en foto's van karakteristieke/bijzondere vondsten.
- Alle afbeeldingen dienen voorzien te zijn van een leesbare schaal en, indien relevant, spoornummers. Er dient rekening te worden gehouden met overige vereisten uit de KNA.

8. (DE)SELECTIE EN CONSERVERING

8.1. Selectie materiaal voor uitwerking

De vondsten/resten worden per materiaalcategorie gedateerd en gewaardeerd en beschreven in het evaluatieverslag. Op basis van de evaluatie wordt in overleg met de opdrachtgever en de bevoegde overheid bepaald welke vondsten/resten nader geanalyseerd moeten worden.

8.2. Selectie materiaal voor deponering en verwijdering

Tijdens de evaluatiefase wordt in het selectierapport een voorstel gedaan voor te deponeren en te verwijderen vondsten. Tijdens de evaluatiefase wordt het selectierapport voorgelegd aan de deponhouder ter goedkeuring. Pas na goedkeuring van het selectierapport door de deponhouder kunnen deze vondsten en monsters op controleerbare wijze worden verwijderd.

8.3. Selectie materiaal voor conservering

Alle vondsten en monsters moeten geconserveerd worden aangeleverd aan het archeologisch depot, tenzij schriftelijk en op grond van een selectierapport voor conservering anders is aangegeven door de desbetreffende deponhouder. In een conserveringsrapport dient te worden vastgelegd welke vondsten op welke wijze en met welke middelen zijn geconserveerd.

9. DEPONERING

9.1. Eisen betreffende depot

Vondsten en documentatie worden binnen de wettelijke termijn van twee jaar overgedragen aan het archeologisch depot van de gemeente Leiden. Voor deponering van vondsten gelden de in de KNA gestelde richtlijnen en de leveringseisen⁵ van het archeologisch depot van de gemeente Leiden (zie bijlage 4). Documentatie wordt zowel analoog als digitaal aangeleverd.

Erfgoed Leiden en Omstreken maakt voor het bewaren en raadplegen van de archeologische informatie gebruik van ArcheoLINK. Alle onderzoeksgegevens van een project dienen in ArcheoLINK aangeleverd te worden. Neem daarvoor contact op met: QLC, info@archeolink.eu, website: http://www.archeolink.eu/NL_index.html

T.a.v. digitale documentatie gelden de volgende eisen:

- Tekeningen: MapInfo (versie 9.5 of hoger);
- Databases: conform meta-informatie Archeolink;
- Foto's: (.TIFF of .JPG minimaal 3.2 Megapixel);
- Tekstbestanden: word2003 of hoger en PDF.

Erfgoed Leiden en Omstreken accepteert nog niet de aanlevering van digitale documentatie via de pakbon.

- Het depot verstrekt een ontvangstbewijs;
- In alle gevallen waarin de eisen van het depot niet voorzien is het hoofdstuk "deponeren" uit de KNA, versie 3.3 van toepassing.
- Vondsten en administratie worden in beginsel in één zending geleverd. Het depot levert een bewijs van overdracht. Als (met instemming van de depotbeheerder) de levering in delen plaatsvindt, dan staat op het bewijs genoteerd wat nog nageleverd moet worden;

De digitale gegevens worden waar mogelijk geüpload (de gebruikte methode overleggen met de depotbeheerder) naar a.h.grimme@erfgoedleiden.nl.

9.2. Te leveren product

Na afloop van het veldwerk wordt een beknopt evaluatieverslag opgesteld, met een overzicht van de aangetroffen grondsporen en vondsten, en wordt indien noodzakelijk een voorstel gedaan voor de uitwerking van de aangetroffen vondstcategorieën en monsters.

De (de)selectierapporten en conserveringsrapporten die tijdens de evaluatiefase opgesteld worden, worden ter goedkeuring voorgelegd aan de deponhouder. Indien binnen 15 werkdagen geen reactie wordt verkregen van de deponhouder, kan het werk zonder goedkeuring worden voortgezet.

Na overleg met de opdrachtgever, eventueel deponhouder en de bevoegde overheid en toestemming van de opdrachtgever, wordt vervolgens overgegaan tot de uitwerking van het onderzoek.

Eindproduct is een rapport volgens de KNA 3.3. De verzamelde gegevens dienen zodanig te worden beschreven en verbeeld dat de beantwoording van de in dit PvE gestelde onderzoeksvragen helder en onderbouwd is en de veldgegevens in later stadium voor iedereen toetsbaar en controleerbaar zijn (overzichtstekeningen, foto's, sporenlijsten, vondstenlijsten, etc.).

Het eindrapport bevat de volgende hoofdstukken:

- Colofon

⁵ Grimme, A.H., 2013.

- Administratieve gegevens
- Inleiding, aanleiding en terreinomstandigheden
- Fysisch geografische, archeologische en historische achtergronden van het onderzoeksgebied
- Vraagstellingen
- Werkwijze
- Beschrijving van de resultaten
- Fysische geografie
- Sporen
- Vondstmateriaal
- Monsters
- Interpretatie en analyse van de resultaten
- Beantwoording van de vraagstellingen
- Conclusie

Het conceptrapport wordt uiterlijk 2 jaar na einde van het veldwerk aan de opdrachtgever en de bevoegde overheid gestuurd. Het conceptrapport wordt digitaal in enkelvoud aangeboden aan de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid. Deze laatste toetst de resultaten aan dit Programma van Eisen. Binnen twee maanden na ontvangst van opmerkingen op het conceptrapport wordt het eindrapport geleverd. Exemplaren (analoog en/of digitaal) worden geleverd aan de opdrachtgever en de bevoegde overheid. Door middel van uploaden in Archis wordt het rapport geleverd aan de RCE.

10.RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN

10.1. Personele randvoorwaarden

Het onderzoek moet verricht worden door een gecertificeerd archeologisch bedrijf. Het onderzoek moet worden uitgevoerd door een veldteam dat geleid wordt door een senior KNA-archeoloog en veldarcheoloog met ruime en aantoonbare ervaring in middeleeuws stadskernonderzoek. Een bouwhistoricus maakt vast onderdeel uit van het projectteam en is verantwoordelijk voor de documentatie/beschrijving van alle bouwelementen. Het aardwetenschappelijk onderzoek wordt gedaan door een fysisch-geograaf met eveneens ruime en aantoonbare ervaring in onderzoek in de regio. De graafwerkzaamheden worden bij voorkeur uitgevoerd door een kraanmachinist met relevante ervaring. De materiaalanalyses worden uitgevoerd door specialisten met aantoonbare ervaring op het gebied van materiële cultuur, botanische en archeozoologische resten uit de te verwachten perioden.

Aangezien er sprake is van werken met vervuilde grond dient alle in het veld in te zetten personeel daarvoor gekeurd te zijn. Alle personeel dient te voldoen aan de veiligheidseisen van de civieltechnisch uitvoerder.

10.2. Overlegmomenten

- De gemeente Leiden wordt minimaal een week voor de start van het veldwerk op de hoogte gebracht van de startdatum.
- Voorafgaand aan de start van de saneringswerkzaamheden wordt een overleg gehouden waarbij minimaal de archeologisch uitvoerder, de opdrachtgever en de milieukundig begeleider aanwezig zijn. In dit overleg wordt de gang van zaken vastgesteld. Er wordt minimaal afgesproken door wie en wanneer de archeologisch uitvoerder op de hoogte wordt gesteld indien de graafwerkzaamheden ten behoeve van de sanering dieper reiken dan 0,5 m –mv. Deze afspraken worden vastgelegd in het Plan van Aanpak.
- Indien het noodzakelijk is af te wijken van de strategie zoals verwoord in dit PvE, vindt eerst afstemming plaats tussen uitvoerder en bevoegde overheid.
- Wanneer de in het veld aangetroffen vondsten (hoeveelheden, soorten materialen, soorten objecten en/of dateringen en conservering) significant afwijken van het PvE,

is overleg nodig tussen bevoegd gezag, opdrachtgever en depothouder op aangeven van de uitvoerder.

- Nadat het veldwerk volledig is afgerond vindt afstemming tussen uitvoerder en bevoegde overheid plaats betreffende het uitwerkingsplan (evaluatie).
- De (de)selectierapporten en conserveringsrapporten die tijdens de evaluatiefase opgesteld worden, worden ter goedkeuring voorgelegd aan de depothouder.
- Na indiening van het conceptrapport vindt overleg plaats tussen uitvoerder en bevoegde overheid.

10.3. Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie

Het onderzoek dient te worden uitgevoerd conform de KNA (3.3) en het PvE. Alle archeologische veldwerkzaamheden staan onder verantwoordelijkheid van de leidinggevende archeoloog. Werkzaamheden en/of situaties die afwijken van dit Programma van Eisen dienen eerst te worden voorgelegd aan de deskundige namens de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Relevante wijzigingen tijdens het veldwerk (strategie, methodiek, locatie, etc.) of tijdens uitwerking en conservering worden schriftelijk (per e-mail) aan de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid voorgelegd en mogen alleen na schriftelijke goedkeuring worden doorgevoerd. Meer- en minderwerk vindt slechts plaats na schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid.

10.4. Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen

- Voor aanvang van het veldwerk stuurt de uitvoerder dit PvE aan de depothouder van de gemeente Leiden.
- De opdrachtgever is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van het terrein, evenals voor de plaatsing van afzettingen, het regelen van vergunningen, betredingstoestemming, het verwijderen van explosieven, herbestrating, het doen van een KLIC-melding en alle te nemen maatregelen met betrekking tot bodemverontreinigingen.
- De archeologisch aannemer is verantwoordelijk voor de levering van standaard PBM's (veiligheidsschoenen, -laarzen, -jas en -helm). Specifieke PBM's met betrekking tot bodemverontreinigingen worden geleverd door de opdrachtgever.
- Voorafgaand aan het veldwerk dient de opdrachtgever alle beschikbare documenten omtrent de milieukundige situatie in het plangebied te overleggen aan de archeologisch uitvoerder.
- De opdrachtgever verschaft de uitvoerende partij een digitale overzichtstekening van het plangebied.
- Het goedgekeurde PvE dient tijdens het veldwerk op de werklocatie aanwezig te zijn.
- Dit PvE betreft de eisen die vanwege het archeologisch belang aan het onderzoek worden gesteld. Dit laat onverlet dat wettelijke en andere regelgeving aangaande het uitvoeren van werkzaamheden moet worden gevolgd (o.a. Arbowet).
- Additionele deelname van amateurarcheologen aangesloten bij een lokale of provinciale of landelijke vereniging op het gebied van de archeologie is welkom, mits geen sprake is van vervuilde grond en gewerkt wordt onder begeleiding van de archeologische aannemer en tijdens reguliere werkuren. Voorwaarde hieraan is dat ze een positieve bijdrage kunnen leveren aan het veldwerk en/of inhoud van het onderzoek. De aanwezigheid van amateurarcheologen vindt schriftelijke neerslag in de dag- en wekrapporten.

11. WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE

11.1. Wijzigingen tijdens het veldwerk

Indien tijdens de veldwerkfase belangwekkende zaken worden aangetroffen die niet in het PvE zijn voorzien vindt overleg plaats met de bevoegde overheid, de deponhouder en de opdrachtgever. Na overeenstemming worden de wijzigingen schriftelijk vastgelegd in een bijlage bij het Programma van Eisen.

Als bij de ontsluiting van het terrein of tijdens het veldwerk blijkt dat het opgestelde PvE naar het zich laat aanzien onvoldoende aansluit op de aanwezige archeologische situatie, dan dient in samenspraak met de opdrachtgever en de bevoegde overheid het PvE te worden geëvalueerd. De bevoegde overheid moet vervolgens beoordelen of het onderzoek in deze vorm doorgang kan vinden. Als dat niet zo is, moet het PvE worden geactualiseerd. Indien het onderzoek niet als zodanig kan worden uitgevoerd, wordt de opdrachtgever door de bevoegde overheid geïnformeerd over de consequenties en het nieuw te volgen proces. Pas na goedkeuring van het gewijzigde PvE door de bevoegde overheid kan het veldwerk/uitwerking worden vervolgd. De bevoegde overheid kan evenwel ook de noodzaak tot wijziging eisen, waarna overleg volgt met de uitvoerder en opdrachtgever / directievoerder.

11.2. Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk

Indien tijdens de evaluatiefase belangrijke wijzigingen gemaakt moeten worden in de opzet en uitvoering van het archeologisch onderzoek, wordt daarover overlegd met de bevoegde overheid en met de opdrachtgever. Na overeenstemming worden de wijzigingen schriftelijk vastgelegd in een bijlage bij het Programma van Eisen.

11.3. Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering

Indien tijdens de uitwerkingsfase belangrijke wijzigingen gemaakt moeten worden in de opzet en uitvoering van het archeologisch onderzoek, wordt daarover overlegd met de bevoegde overheid en met de opdrachtgever. Na overeenstemming worden de wijzigingen schriftelijk vastgelegd in een bijlage bij het Programma van Eisen.

12. LITERATUUR EN BIJLAGEN

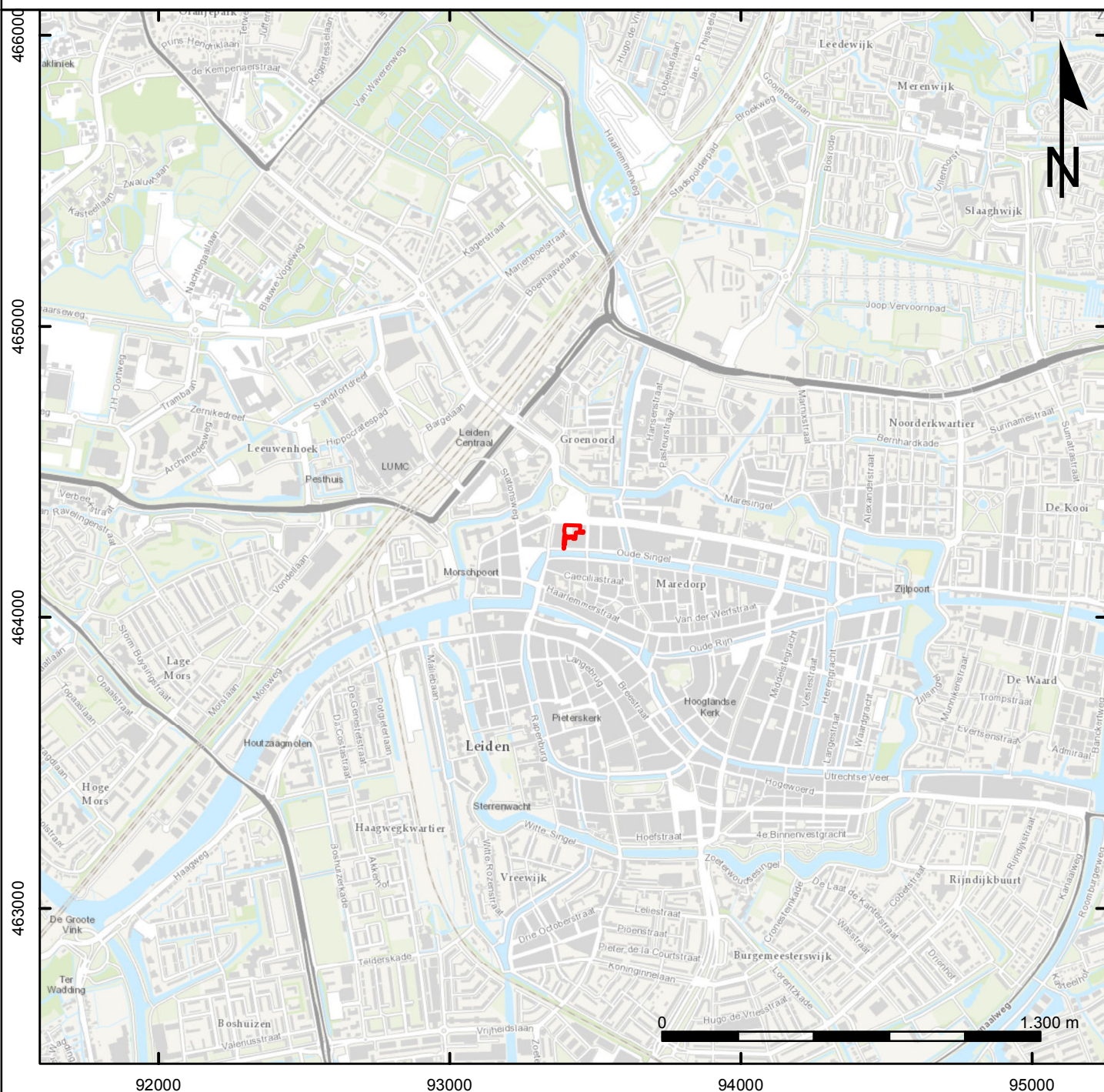
12.1. Literatuur

- Carmiggelt, A. en P.W.J.M. Schulten, 2002: *Leidraad 1 Veldhandleiding Archeologie*, College voor de Archeologische Kwaliteit, Zoetermeer.
- Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2006: *Leidraad KNA Eerste Hulp bij Kwetsbaar vondstmateriaal*.
- Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2009: *Leidraad KNA Proefsleuvenonderzoek*, versie 1.01.
- Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.3*.
- Erfgoed Leiden en Omstreken, 2014: *Advies archeologie Lakenhal en Fokkeplein*, Leiden.
- <http://www.noaa.nl/>
- Huizer, J., 2013: *Fokkeplein en Lakenhal, Leiden. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, Amersfoort (ADC rapport 3436).
- Meijer, Y. en P.A. van den Bos, 2014: *Archeologische begeleiding en opgraving: Nobellocatie, Leiden, gemeente Leiden, Noordwijk* (IDDS Archeologie rapport 1638).

12.2. Bijlagen

1. Topografische kaart
2. Locatiekaart met ontgravingsdieptes
3. Lijst met te verwachten aantallen
4. Deponeringseisen

Bijlage 1: Topografische kaart

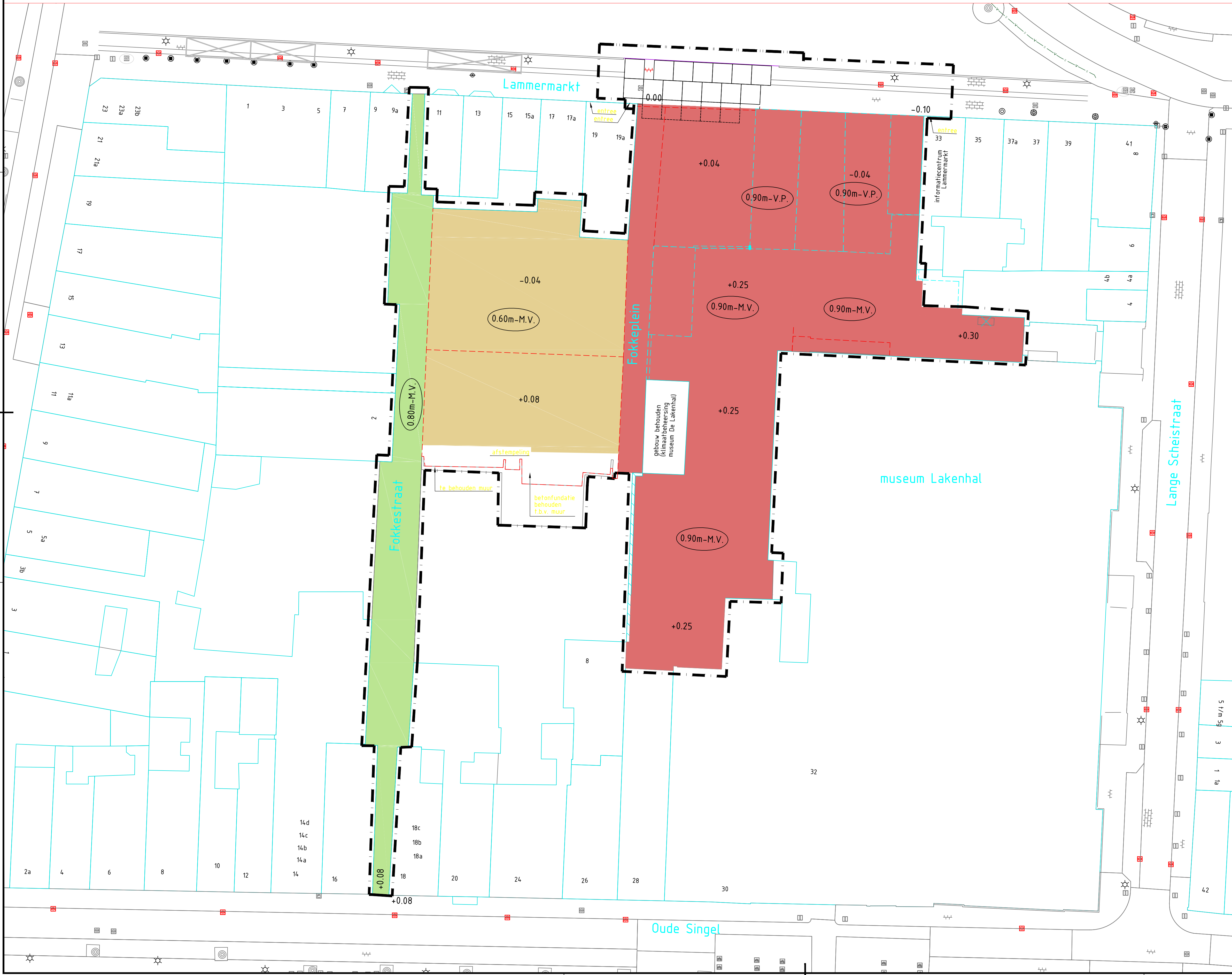

Date: 28-11-2014

Legenda

 plangebied

VERKLARING

BESTAANDE SITUATIE:

- WERKGRENS
- BESTAANDE SITUATIE
- GEVELLIJN BEBOUWING MET HUISNUMMER
- TOESTAND WELKE VERVALT
- BESTAANDE GEMIDDELTE MAAIVELDHOOGTE
- RIOLPUT GWA-RIIOL
- STRAAT- OF TROTTOIRKOLK
- LICHTMAST / WANDARMATUUR
- BRANDKRAAN (BOVONGRONDS)
- GESLOTEN VERHARDING (ASFALTVERHARDING)
- OPEN VERHARDING (ELEMENTENVERHARDING)

GRONDWERK BODEMSANERING:

- Binnentuin museum (gedeeltelijk) tot aan Lammermarkt:
Licht tot sterk verontreinigd met lood en zink
Ontgraven tot 0,50 meter onder maaiveldniveau, resp. onder niveau onderkant vloer
- Fokkeplein:
Bodem met sterke puinbimengingen/puinlagen
Toplaag sterk verontreinigd met lood en zink
Ontgraven tot 0,60 m onder maaiveldniveau
- Fokkestraat:
Noordelijk deel sterk verontreinigd met lood
Zuidelijk deel sterk verontreinigd met zink
Ontgraven tot 0,80 meter onder maaiveldniveau
Ontgraven en aanvullen in strookbreedtes van 1,50 m loodrecht op de gevels (aangegeven zijn de stroken)
Tegen zijgevel ontgraven en aanvullen in stroken van 1,50 m tot een afstand van 4 meter van de gevel (Ontgraven met behoud van een talud)

Alle afmetingen in meters en millimeters, tenzij anders aangegeven.
Hoogtematen in meters t.o.v. NAP.

Project UITBREIDING LAKENHAL EN FOKKEPLEIN						
Onderwerp SITUATIE TE SANEREN TERREIN ONTGRAVEN VERONTREINIGDE GROND, AANVULLEN SCHOON ZAND						
Getekend door P. Rog	Gecontroleerd door S. Vermeer	Tekeningstaal 1	Documentsoort Bestektekening	Documentstatus Definitief	Projectnummer 14-IB-019	Tekeningsnummer: 15 - 15
Datum uitgifte 24 juli 2015	Gezien door ir. M. Romijn	Schaal 1:200	Formaat A1	Besteknummer: 15 - 15	Tekeningsnummer: SL-15260	
Gemeente Leiden Projectbureau Team Stadsingenieurs		Leiden Stationsplein 107 Postbus 9100, 2300 PC Leiden Tel. 071-5165001 / Fax 071-5165099				

Bijlage 3: Lijst met te verwachten aantallen

Onderzoek	Verwachting
Omvang (m²)	Verwachte aantal m²
	1215
Vondstcategorie	Verwachte aantallen (N)
Aardewerk	555
Bouwmateriaal	355
Metaal (ferro)	2
Metaal (non-ferro)	6
Slakmateriaal	
Vuursteen	1
Overig natuursteen	13
Glas	43
Menselijk botmateriaal onverbrand	
Menselijk botmateriaal verbrand	
Dierlijk botmateriaal onverbrand	61
Dierlijk botmateriaal verbrand	
Visresten	1
Schelpen	
Hout	32
Houtskool(monsters)	
Textiel	
Leer	
Submoderne materialen	
Monstername	Verwachte aantallen (N)
Algemeen biologisch monster (ABM)	
Algemeen zeefmonster (AZM)	
Pollen, diatomeeën en andere microfossielen	2
Monsters voor anorganisch chemisch onderzoek	1
Monsters voor micromorfologisch onderzoek	
Monsters voor luminescentiedatering (OSL)	
Monsters voor koolstofdatering (¹⁴ C)	
DNA	
Dendrochronologisch monster	

Bijlage 4: Deponeringseisen

**EISEN AAN AANLEVERING
VAN VONDSTEN EN DOCUMENTATIE VAN
ARCHEOLOGISCHE PROJECTEN
aan
ERFGOED LEIDEN en OMSTREKEN**
maart 2013, A.H. Grimme

Erfgoed Leiden en Omstreken
beheerder archeologisch depot:
Mw. A. H. Grimme
werktijden: maandag t/m vrijdag tussen 8.30
en 12.30
Hooglandse Kerkgracht 17C
2312 HS Leiden
T: 071-5167956
M: 06-48358146
E-Mail: a.h.grimme@erfgoedleiden.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Algemene eisen	4
3.	Algemene proceseisen voor aanlevering van vondsten en documentatie	5
4.	Specifieke eisen aan vondsten, monsters en verpakkingen	6
4.1	Eisen aan vondsten en monsters <i>Vondsten</i> <i>Specials</i> <i>Monsters</i>	
4.2	Eisen aan verpakkingseenheden <i>Aanduiding bij de vondsten (vondstkaartjes)</i>	
5.	Eisen aan documentatie	8
5.1	Algemeen	
5.2	Documentatie in woord en beeld <i>Tekeningen</i> <i>Foto's en dia's</i>	
5.3	Digitale documentatie <i>Algemeen</i> <i>Tekeningen</i> <i>Foto's en dia's</i> <i>Database</i> <i>Tekstbestanden</i>	

1. Inleiding

Erfgoed Leiden en Omstreken zet zich in voor het beheren en behouden van het erfgoed van Leiden, zowel boven als onder de grond. Een onderdeel daarvan is het bewaren van het volledig archeologisch archief (vondsten, monsters en documentatie) en bouwhistorische objecten. Deze collectie wordt sinds 2010 in het depot aan de Hooglandse kerkgracht 17C bewaard.

Het archeologisch centrum van de Gemeente Leiden, dat onderdeel uitmaakt van Erfgoed Leiden en Omstreken, bestaat officieel sinds 1999. De Gemeente Leiden beschikt sinds die tijd over eigen gemeentelijke depotruimten. Hierin werden de vondsten van opgravingen uit Leiden vanaf 1993 bewaard.

Omdat de gemeente sinds december 1999 over een eigen opgravingbevoegdheid beschikt, zijn alle vondsten die vóór die tijd gedaan zijn en in het depot liggen opgeslagen, officieel eigendom van de provincie. I.v.m. deze eigendomsrechten is er in 2010 besloten om alle archeologische gegevens van voor december 1999 terug te geven aan de provincie.

In het kader van het behouden van ons eigen gemeentelijke depot, is er een verzoek ingediend bij de provincie om dit voort te mogen zetten. De provincie heeft per brief op 22 maart 2010 deze toestemming verleend.

In 2004 is er een project gestart om het depot goed in te richten en een inventarisatie te maken van de inhoud. Dat project kon 10 maanden later afgerond worden. Er is nu bekend wat we hebben en waar het zich bevindt. Dit willen we graag zo houden. Daarom hebben wij eisen gesteld aan de aanlevering van vondsten en documentatie. Deze zijn vastgelegd in dit document.

Onderstaande leveringseisen sluiten aan bij wat de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) hierover zegt.

2. Algemene eisen

1. Het Archeologisch Centrum accepteert alleen vondstmateriaal met de bijbehorende documentatie, dat uitgewerkt en beschreven is en waarvan een standaardrapport opgemaakt is conform de KNA, tenzij schriftelijk anders overeengekomen met het Archeologisch Centrum.
2. Het Archeologisch Centrum accepteert alleen vondstmateriaal met de bijbehorende documentatie, dat voldoet aan de in dit document gestelde eisen, tenzij schriftelijk anders overeengekomen met het Archeologisch Centrum.
3. Het complex van vondsten en bijbehorende documentatie (vondstdocumentatie en onderzoeksdocumentatie) is zodanig geadmistreerd en ontsloten dat het geschikt is voor uitwerking op wetenschappelijk niveau.
4. Vondsten, monsters en verpakkingen worden schimmelvrij aangeleverd. Indien geconstateerd wordt dat vondsten, monsters en verpakkingen niet schimmelvrij zijn aangeleverd, worden de kosten van bestrijding van de schimmels bij de archeologische uitvoerende (= aanleverende) instantie in rekening gebracht.
5. Het Archeologisch Centrum heeft de bevoegdheid tot weigeren van deponering van de vondstcomplexen en bijbehorende documentatie als deze niet voldoet aan de in de KNA gestelde eisen, de in dit document gestelde eisen en eventueel op schrift gestelde aanvullende eisen, welke allen gelden op het moment van aanlevering. De uit de weigering voortvloeiende kosten zijn voor rekening van de toeleverende instantie.
6. Vondstcomplexen en bijbehorende documentatie worden compleet aangeleverd aan het Archeologisch Centrum, tenzij schriftelijk anders overeengekomen met het Archeologisch Centrum.
7. Voor de aanleveringeisen voor niet gecertificeerde personen of instellingen worden aparte afspraken gemaakt .

3. Algemene proceseisen voor aanlevering van vondsten en documentatie

Bij de start van het archeologisch onderzoek worden de volgende stappen doorgelopen:

1. De uitvoerende instantie neemt bij de voorbereidingen van het archeologisch onderzoek contact op met de depotbeheerder (071-5167956 en/of a.h.grimme@erfgoedleiden.nl).
2. Het depot stelt de uitvoerende instantie op de hoogte van de hier beschreven (aanvullende) leveringseisen, door aanlevering van dit document.
3. De uitvoerende instantie stelt de onderzoeksidentificatie-gegevens schriftelijk (per e-mail) ter beschikking aan het depot.
De onderzoeksidentificatie-gegevens bestaan uit de volgende variabelen: gemeentenaam, opgravingsnaam (conform PvE), opgravingscode (conform PvE), jaartal, OM-nummer en de vier minimum x/y-coördinaten waarbinnen het veldonderzoek of de opgraving valt.
4. Er vindt een overdracht plaats van de planning.
5. De uitvoerende instantie geeft een indicatie over het soort en de hoeveelheid aan te leveren vondstmateriaal en documentatie.
6. De uitvoerende instantie neemt contact op met de depotbeheerder zodra de voorspellingen omtrent het soort en de hoeveelheid aan te leveren materiaal veranderen en zodra definitief duidelijk is welke hoeveelheid vondsten en documentatie aangeleverd wordt.

Bij de aanlevering worden de volgende stappen doorgelopen:

1. In overleg met de depotbeheerder wordt een moment van overdracht bepaald en de duur van de periode bestemd voor controle van de juistheid van de levering.
2. Op het in overleg met de depotbeheerder bepaalde moment van overdracht worden vondsten, vondstdocumentatie en onderzoeksdocumentatie aangeleverd bij het Archeologisch Centrum.
3. De aanleverende instantie draagt zorg voor de aanwezigheid van voldoende menskracht voor het lossen en opslaan van de dozen met vondsten.
4. Voor de levering van bovenstaande wordt door het Archeologisch Centrum een bewijs van ontvangst afgegeven.
5. Vervolgens wordt door de depotbeheerder het geleverde gecontroleerd op juistheid van levering.
6. Na controle binnen de afgesproken periode wordt, indien de vondsten en de documentatie juist zijn aangeleverd, door de depotbeheerder het door hem ondertekende protocol van overdracht toegezonden (per email en/of per post) aan de toeleverende instantie. Per post wordt dit protocol in tweevoud toegezonden; één exemplaar dient ondertekend geretourneerd te worden aan de depotbeheerder. Per email wordt het ondertekende protocol uitgedraaid, ondertekend en ingescand en weer terug gemaïld.
7. Wanneer het aangeleverde niet aan de hier opgestelde eisen voldoet, neemt de depotbeheerder contact op met de deponhouder en de aanleverende instantie om afspraken te maken over stappen die ondernomen dienen te worden om tot deponering over te kunnen gaan.
8. De aanleverende instantie levert de digitale gegevens aan het e-depot aan.

4. Specifieke eisen aan vondsten , monsters en verpakkingen

4.1 Eisen aan vondsten en monsters

Vondsten

1. Vondsten worden dusdanig geconserveerd aangeleverd, dat geen noemenswaardige achteruitgang zal plaatsvinden. Conserveringsrapporten dienen hierbij aangeleverd te worden.
2. Objecten voor vochtige dan wel droge bewaarcondities worden alleen in geconserveerde toestand geaccepteerd.
3. Vondsten zijn gewassen, gedroogd, geconserveerd, geordend, uitgesplitst per materiaalsoort en verpakt per vondstnummer. Materiaalsoorten zijn allen door het archeologisch centrum gekende categorieën (zie meta-informatielijst).
4. De vondsten worden per materiaalsoort verpakt en in aparte dozen aangeleverd.

Specials

1. Specials zijn afzonderlijk verpakt
2. uitgesplitst per materiaalsoort
3. verpakt per vondstnummer en materiaalsoort
4. en per verpakking voorzien van een compleet ingevuld waterbestendig vondstkaartje.

Monsters

1. De residuen van monsters zijn verwerkt (gezeefd/gefloteerd en gedroogd), geordend, uitgesplitst en verpakt per vondstnummer en per materiaalsoort.
2. Natte of relatief vochtige residuen van monsters worden niet geaccepteerd door het Archeologisch Centrum.

4.2 Eisen aan verpakkingseenheden

1. De vondstnummers worden uitgesplitst en verpakt per vondstnummer en materiaalsoort.
Het materiaal wordt verpakt in zakken, voorzien van een volledig ingevuld vondstkaartje en worden geleverd door Minigrip (of een vergelijkbare leverancier)

2. De zakken worden verpakt in dozen.
De (type)dozen hebben een afmeting van:

48 x 48 x 17
en
48 x 24 x 17

en worden geleverd door: Cartonagefabriek Succes, Aluminiumstraat 100, 2718 RA Zoetermeer.

3. Het maximale gewicht van de dozen met inhoud mag niet meer wegen dan 10kg. Definitieve doosnummers worden door de depotbeheerder toegekend bij deponering.
4. Residuen van botanische monsters dienen verpakt te worden in kunststof of glas.
5. De residuen van monsters zijn in genummerde dozen verpakt en per verpakking van een compleet ingevuld, waterbestendig vondstkaartje met watervaste inkt voorzien.

Aanduiding bij de vondsten (vondstkaartjes)

Bij een verpakking met vondst(en) of monster(s) bevindt zich een waterbestendig vondstenkaartje van zuurvrij materiaal beschreven met watervaste, lichtechte inkt, waarop genoteerd staat:

- Object/locatie
- Opgravingscode
- Putnummer
- Vlaknummer
- Vondstnummer
- Vondstomstandigheden
- Datum
- Spoornummer
- Inhoud
- OM-nummer

Aangaande streepjescodes op vondstkaartjes:

Zie 5.3 Database

5. Eisen aan documentatie

5.1 Algemeen

De documentatie van archeologisch onderzoek bestaat uit alle producten in analoge documenten en digitale bestanden uit de voorbereidingsfase, het eigenlijke veldonderzoek en de uitwerkingsfase. De producten voldoen aan de eisen zoals gesteld in de KNA-versie geldend op het moment van uitvoering van het onderzoek.

Tot de documentatie van het veldonderzoek behoren:

1. de veldtekeningen
2. tekeningen van vondsten
3. foto's, dia's of ander beeldmateriaal van het veldonderzoek en vondsten
4. velddocumentatie conform de KNA bouwstenen
5. determinatielijsten

De onderzoeksdossiers bevatten minimaal hetgeen is vermeld in de KNA.

De primaire onderzoeksdocumentatie is geïdentificeerd en geregistreerd conform de daarvoor geldende eisen in de KNA.

Daarnaast moet de database van het Archeologisch Centrum goed en volledig ingevuld zijn (zie 5.3 database).

Voor de documentatie van Inventariserend Veldonderzoek (IVO) met boringen kan volstaan worden met een exemplaar van het definitieve rapport, een lijst van vondsten en een lijst van monsters.

5.2 Documentatiestukken in woord en beeld

De gegevens worden digitaal en in hardcopy (A4) aangeleverd.

De analoge onderzoeksdocumentatie wordt genummerd en geordend aangeleverd conform de in de KNA geformuleerde eisen en de hier aanvullende geformuleerde specifieke eisen. De schriftelijke documentatie wordt in ieder geval aangeleverd op papier, in het formaat A4. De documentatie wordt per onderdeel aangeleverd in zuurvrije documentatiemappen.

Aanlevering van algemene secundaire documentatie, zoals (kopieën van) krantenknipsels, correspondentie e.d. wordt op prijs gesteld.

Tekeningen

Analoge tekeningen worden genummerd (zie meta-informatie) en geordend aangeleverd op tekeningfolie, formaat: maximaal A0. Tekeningen zijn naar tekeningcategorie uitgesplitst. Tekeningen zijn voorzien van aanbanding of geperforeerde rand voor opslag in tekeningenkast (standaardformaat).

Foto's en dia's

Foto's en dia's dienen genummerd en geordend aangeleverd te worden. (Voor de fotonummering en het invullen van de database zie de meta-informatie.)

Het fotonummer wordt twee maal op een sticker geschreven. Eén sticker wordt op de achterkant van de foto/de dialijst geplakt. De andere sticker wordt op de sheet geplakt waar de foto/dia in geschoven wordt.

De analoge foto's en/of dia's dienen aangeleverd te worden in de volgende sheets:

AS2002P4SE (hier kunnen 4 foto's in, niet groter dan 10 x 15 cm)

AS205P20SE (hier kunnen 20 dia's in)

De digitale foto's worden op cd-rom of dvd-rom geleverd en in de volgende sheet:

ASCD2

De analoge foto's worden in de sheets in groene ringbandordner aangeleverd.

808.RIN GR

De dia's worden in de sheets in grijze boxen aangeleverd.

GBA4

Deze sheets, de ordners en de grijze boxen komen uit de SECOL collectie en zijn verkrijgbaar bij Jansen, Wijsmuller en Beuns, postbus 166, 1530 AD Wormer.

5.3 Digitale documentatie

Algemeen

Alle documentatie die digitaal bewerkt of beschikbaar is, dient aangeleverd te worden. De digitale onderzoeksdocumentatie wordt eveneens genummerd en geordend aangeleverd, conform de in de KNA geformuleerde eisen en de hier aanvullende geformuleerde specifieke eisen.

De digitale gegevens worden waar mogelijk geüpload (**de gebruikte methode overleggen met de depotbeheerder**) naar a.h.grimme@erfgoedleiden.nl.

Van de digitaal beschikbare documenten dient eveneens genummerd en geordend een uitdraai te worden aangeleverd.

Tekeningen

Digitale en gedigitaliseerde tekeningen worden vervaardigd en aangeleverd conform de daarvoor geldende eisen in de KNA.

Foto's en dia's

Digitale en gedigitaliseerde foto's en dia's worden aangeleverd in JPEG.

Gescande afbeeldingen en foto's groter dan 10x15 cm zijn minimaal 300dpi resolutie. Kleinere afbeeldingen en foto's worden geleverd in een navenant grotere resolutie; gescande negatieven en dia's zijn minimaal 2000 dpi in resolutie.

Database

Erfgoed Leiden en Omstreken maakt voor het bewaren en raadplegen van de archeologische informatie gebruik van ArcheoLINK.

Alle onderzoeksgegevens van een project dienen in ArcheoLINK aangeleverd te worden.

Neem daarvoor contact op met: QLC, info@archeolink.eu, website:

http://www.archeolink.eu/NL_index.html

Tekstbestanden

Tekstbestanden worden aangeleverd in WORD en PDF.

Excel bestanden worden als secundaire bron geaccepteerd.